

DECIZIA Nr.418 din 18 iulie 2005

asupra sesizării de neconstituționalitate a Legii privind sănătatea reproducerii și reproducerea umană asistată medical

Publicată în Monitorul Oficial nr.664 din 26.07.2005

În temeiul art.146 lit.a) din Constituție, republicată, și al art.15 alin.(1) din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, Președintele României, la data de 15 iunie 2005, a solicitat Curții Constituționale să se pronunțe asupra constituționalității Legii privind sănătatea reproducerii și reproducerea umană asistată medical, așa cum a fost modificată ca urmare a cererii de reexaminare din data de 14 octombrie 2004.

Sesizarea de neconstituționalitate a fost înregistrată la Curtea Constituțională sub nr.3.988 din 17 iunie 2005 și constituie obiectul Dosarului nr.545A/2005.

În sesizare sunt invocate următoarele aspecte de neconstituționalitate:

1. Încălcarea dispozițiilor art.49 alin.(2) din Constituție, referitoare la protecția copiilor și a tinerilor

Prevederile art.22 din Legea privind sănătatea reproducerii și reproducerea umană asistată medical contravin dispozițiilor art.49 din Constituție, referitoare la protecția copiilor și a tinerilor. Astfel, prevederile alin.(2) ale articolului menționat, care reglementează constatarea prin hotărâre judecătorească a îndeplinirii condițiilor impuse de lege pentru reproducerea umană asistată medical, hotărâre pe baza căreia se întocmește certificatul de naștere al copilului astfel conceput, stabilesc că această hotărâre devine definitivă și irevocabilă din momentul confirmării sarcinii, întrucât hotărârea judecătorească stă la baza întocmirii certificatului de naștere al copilului, în măsura în care, prin ipoteză, se constată că nu sunt îndeplinite condițiile legale pentru reproducerea umană asistată medical, minorul în cauză ar avea de suferit din cauza unei situații juridice incerte, care i-ar pune în pericol statutul familial.

2. Încălcarea prevederilor constituționale ale art.26 privind viața intimă, familială și privată, ale art.21 privind accesul liber la justiție și ale art.126 privind instanțele judecătorești

Legea criticată consacră principiul potrivit căruia medicul dispune în mod suveran asupra dreptului unui cuplu de a beneficia de reproducerea umană asistată medical. Astfel, art.12 alin.(1) prevede că *"[...] echipa medicală pluridisciplinară a unității medicale care va efectua operațiunile tehnico-medicale trebuie să[...] verifice motivația cuplului[...]"*. Alineatele acestui articol sunt contradictorii, deoarece alin.(3) prevede că *"Reproducerea umană asistată medical acordă medicului un rol fundamental în selecționarea cuplurilor beneficiare [...]"* și în *"[...] aprecierea subiectivă a capacității cuplurilor de a fi părinți"*, iar acest medic nu poate fi decât medicul ginecolog, potrivit alin.(4), care prevede: *"Cererea cuplului poate fi confirmată sau infirmată de medicul ginecolog, după o lună de la data solicitării"*. Dispozițiile art.27 prevăd că *"Aplicarea fertilizării in vitro este condiționată de existența unei motivații terapeutice sau de procreație [...]. În situația unor cazuri speciale, medicul sau persoana va solicita avizul Comisiei de Bioetică din cadrul Ministerului Sănătății"*. Se consideră că aceste dispoziții sunt contrare celor ale art.21 și art.22 din aceeași lege, care prevăd modul în care se exprimă consimțământul părților prin biroul notarului public, precum și modul în care acesta devine valabil prin intermediul instanței de judecată. Nu există rațiune ca, după parcurgerea acestor proceduri, să se prevadă dreptul medicului de a aprecia capacitatea unei persoane de a deveni părinte, pentru că "astfel se instituie o cenzură medicală asupra unei hotărâri judecătorești". În privința medicului ginecolog, legea criticată prevede atribuții pentru îndeplinirea cărora nu are pregătirea necesară, iar împotriva deciziei sale nu este prevăzută nici o cale de atac, aceasta având caracter absolut și inatacabil. De altfel, în opinia autorului sesizării, acest medic nu poate fi considerat că funcționează ca o instanță specializată, potrivit art.126 alin.(1) din Constituție, deoarece nu s-a reglementat o procedură de judecată. În privința deciziei menționate, se prevede că numai *"în cazuri speciale"*, pe care însă nu le definește, aceasta poate fi *"avizată"* de către Comisia de Bioetică din cadrul Ministerului Sănătății. Medicul este competent să se pronunțe asupra sănătății reproducerii umane, care, în accepțiunea art.3 lit.b) din lege, reprezintă *"starea de bunăstare fizică, mintală și socială"*

completă" a cuplurilor, care, potrivit art.15 alin.(2) lit.d), trebuie să facă dovada - în fața medicului - a unei vieți comune stabile.

3. Încălcarea art.22 din Constituție referitor la dreptul la viață și la integritate fizică și psihică

a) Dispozițiile art.7 din legea criticată sunt contrare dreptului persoanei fizice de a dispune de ea însăși, "deci dreptului său la integritate fizică și psihică", pentru că nu reglementează criteriile de care trebuie să se țină seama la consilierea dinaintea întreruperii cursului sarcinii, lăsându-se astfel posibilitatea unor împiedicări abuzive ale exercitării dreptului persoanei la integritate fizică, în condițiile în care vârsta de 14 săptămâni a sarcinii reprezintă un termen absolut pentru întreruperea voluntară a cursului sarcinii, iar consilierea poate să se prelungească peste acest termen. "Lipsa de claritate și predictibilitate a legii pot duce la imposibilitatea de a efectua întreruperea de sarcină".

b) Același drept este încălcat și prin dispozițiile art.21 lit.d), care reglementează obligația imperativă ce îi revine mamei purtătoare sau surogat de a cere acordul soțului său cu privire la păstrarea sau nu a sarcinii. "Or, o neînțelegere a soților într-o astfel de problemă poate, cel mult, dacă ei consideră necesar, să constituie o cauză de divorț, fiind excesiv și neconstituțional să condiționeze dreptul unui individ de a dispune de propria sa persoană de acordul altuia".

c) Astfel cum este redactat textul cuprins la art.21 alin.(2) din lege contravine dispozițiilor art.22 din Constituție, dat fiind că este obligatorie consilierea "în vederea întreruperii terapeutice a sarcinii și nu în vederea luării, de către mamă, a unei decizii informate".

d) Prevederile alin.(2) și (3) ale art.32 din Legea privind sănătatea reproducerii și reproducerea umană asistată medical, prin faptul că dispun sancționarea derizorie a unor fapte antisociale grave, nu mai apără în mod corespunzător valorile ocrotite de Constituție, contravenind astfel dispozițiilor art.22 și 26 din Legea fundamentală. Dispozițiile legale amintite prevăd că manipulările genetice pe embrioni și comerțul cu embrioni constituie infracțiuni și se pedepsesc cu amendă penală, în timp ce noul Cod penal sancționează comiterea acestor infracțiuni cu pedepse privative de libertate. În plus, "legea criticată consideră contravenții și deci dezincriminează fapte precum prelevarea de gârneți fără consimțământ, violarea confidențialității datelor privind donările, nedepistarea bolilor transmisibile sau infecțioase, producerea abuzivă de embrioni, traficul de gârneți și efectuarea de proceduri de inseminare fără consimțământ ori fără autorizațiile cerute de lege". Faptele menționate, "chiar dacă nu sunt incriminate în prezent, constituie modalități de săvârșire a unor infracțiuni, precum divulgarea secretului profesional, abuzul în serviciu ori vătămarea corporală".

4. Legea criticată pentru neconstituționalitate încalcă dispozițiile din Legea fundamentală cuprinse la art.26 referitor la viața intimă, familială și privată, art.29 referitor la libertatea conștiinței și art.33 referitor la accesul la cultură, deoarece nu reglementează confidențialitatea sau neconfidențialitatea anumitor caracteristici ale părinților naturali ai copilului. Și aceasta, deoarece fiecare om are dreptul la păstrarea identității spirituale care, în cadrul familiei, se transmite copiilor, în calitate de descendenți ai părinților. În lipsa acestei reglementări "se poate ajunge și în cealaltă extremă, cea a practicilor eugenice nepermise, fiind interzis doar avortul selectiv al embrionilor în funcție de sex".

5. Dispozițiile art.16 din Constituție referitoare la egalitatea în drepturi sunt încălcate, pe de o parte, prin discriminarea nepermisă între indivizi și cupluri, iar pe de altă parte, prin norme contradictorii și inexacte, care împiedică egalitatea cetățenilor în fața legii.

A. Cu referire la prima modalitate de încălcare:

Așa fiind, deși legiuitorul a considerat că prin definiția cuprinsă la art.3 din lege a fost rezolvată lipsa distincției între individ și cuplu în ceea ce privește accesul la asistență medicală, în cuprinsul legii se face referire exclusiv la cuplu, și anume în: art.3 lit.l), n), o) și r), art.7 alin.(6), art.10, art.12 alin.(1), (2), (3) și (4), art.13 alin.(1), art.15 alin.(2) lit.d), art.17 lit.a), b), c) și d), art.21 alin.(1) lit.a), b), d), e) și f), art.22 alin.(1), art.23 alin.(1) și (2), art.24 alin.(1), art.25 alin.(1), art.26 alin.(2), (3) și (4), art.28 lit.a), art.29 și art.30 alin.(2).

Dispozițiile art.11, 18 și 26 se referă la parteneri, fără a fi menționat individul, ca titular al dreptului. Art.11 lit.a) din legea criticată prevede, în plus, că bărbatul și femeia, pentru a beneficia de reproducerea umană asistată medical, trebuie să îndeplinească, în mod cumulativ, următoarele condiții: "să fie vii, inseminarea artificială a femeii cu sperma soțului decedat fiind interzisă", iar dispozițiile art.15 alin.(2) lit.d) din lege prevăd că sunt interzise tehnicile de reproducere umană asistată medical constând în intervenții de care să beneficieze cuplurile care nu pot să facă dovada unei vieți comune stabile. Legea criticată

crează un privilegiu pentru individul aflat într-un cuplu și, totodată, o discriminare pentru individul care, nefiind în cuplu, nu poate beneficia de asistență medicală în vederea reproducerii umane.

B. În ceea ce privește cea de-a doua modalitate de încălcare:

a) Prin dispozițiile art.3 lit.p) din lege se definește fertilizarea artificială, prevăzându-se că este "adoptat de mama beneficiară" copilul rezultat în urma acestei proceduri. Sintagma menționată este utilizată în tot cuprinsul reglementării, or, legea criticată "a încercat să consacre principiul stabilirii filiației directe față de persoanele beneficiare și nu al adopției de către mama beneficiară".

b) Este reglementat confuz modul în care se stabilesc filiația copilului și efectele acesteia, deoarece prin art.22 alin.(2) din legea criticată se prevede că la baza întocmirii certificatului de naștere al copilului stă o hotărâre judecătorească, iar prin art.25 din aceeași lege se prevede că filiația legitimă se stabilește prin simpla declarație a cuplului reproductiv, asistat medical. Astfel se aduce atingere art.26 din Constituție, referitor la viața intimă, familială și privată.

c) Dispozițiile art.25 alin.(2) din legea criticată se referă exclusiv la copilul născut în urma inseminării artificiale conjugale, stabilind că acesta are aceleași drepturi ca și cel născut prin reproducere naturală, cu toate că dispozițiile art.15 alin.(1) din legea criticată prevăd că tehnicile de reproducere umană asistată medical sunt: inseminarea artificială, fecundarea *in vitro* și transferul de embrioni.

d) Reglementarea instituită prin dispozițiile art.8 alin.(3) din lege este confuză, deoarece este incert dacă dispozițiile se referă la imposibilitatea exprimării consimțământului sau a lipsei de validitate a unui asemenea consimțământ. Aceste dispoziții au următorul cuprins: *"Femeile gravide care au capacitatea de a-și exprima consimțământul au dreptul la întreruperea voluntară a sarcinii în condiții de siguranță, după prealabila consiliere și asumare a consecințelor actului medical. În situații speciale, precum incapacitatea legală sau biologică a gravidei, pentru întreruperea de sarcină este obligatorie înștiințarea aparținătorilor legali sau decizia comisiei medicale"*.

De asemenea, faptul că, în cazul femeii gravide incapabile să-și exprime consimțământul, nu se condiționează întreruperea sarcinii de existența unui pericol în ceea ce privește viața sau sănătatea sa, creează posibilitatea săvârșirii unor abuzuri. Este, de asemenea, confuză sintagma *"aparținători legali"*, în raport cu prevederile constituționale și cu cele ale Codului familiei care se referă la părinți și ca reprezentanți legali ai copilului.

Oricum, părinții, tutorii ori curatorii nu pot să solicite o altă opinie medicală, întrucât ei sunt doar înștiințați despre iminența întreruperii cursului sarcinii, fără să se precizeze termenul în care urmează să aibă loc.

În final, autorul sesizării susține că "alăturarea celor două cauze de incapacitate, cea legală și cea biologică, poate conduce la ideea că se poate proceda la întreruperea sarcinii unei persoane fără capacitate de exercițiu chiar împotriva voinței sale expres exprimate, considerându-se că această exprimare nu este valabilă. Nici termenul de incapacitate biologică nu este clar, deoarece principalele cauze ale lipsei capacității de exercițiu sunt biologice: imaturitatea vârstei, boala psihică etc."

În conformitate cu dispozițiile art.16 alin.(2) din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.643 din 16 iulie 2004, sesizarea a fost comunicată președinților celor două Camere ale Parlamentului, precum și Guvernului, pentru a prezenta punctele lor de vedere cu privire la obiecția de neconstituționalitate.

Guvernul României a transmis Curții Constituționale, cu Adresa nr.5/3.805 C.P.T. din 27 iunie 2005, **punctul său de vedere**, în sensul că sesizarea de neconstituționalitate este întemeiată, pentru următoarele motive:

Aspectele cuprinse în Legea privind sănătatea reproducerii și reproducerea umană asistată medical sunt atent reglementate și la nivel european și internațional, deoarece consecințele majore pe care le determină o atare procedură impun o legislație exigentă și clară.

Legea supusă controlului conține aspecte care nu sunt clar și riguros reglementate și, prin aceasta, sunt susceptibile de rezerve în ceea ce privește constituționalitatea lor și pot antrena dificultăți majore în procesul aplicării.

1. În economia legii nu este respectată o succesiune riguroasă a procedurilor reglementate, în funcție de criteriile logice și funcționale.

Astfel, dispozițiile art.22 din lege, care reglementează constatarea prin hotărâre judecătorească a îndeplinirii condițiilor privind reproducerea umană asistată medical, la alin.(1) prevăd că, înainte de începerea acestor proceduri, cuplul reproductiv asistat medical trebuie să înainteze o cerere instanței de judecată, în vederea obținerii unei hotărâri judecătorești prin care să se constate îndeplinirea condițiilor impuse de lege, iar la alin.(2) prevăd că această hotărâre devine definitivă și irevocabilă din momentul confirmării sarcinii și stă la baza întocmirii actului de naștere al copilului.

Guvernul consideră că este necesar ca menționata hotărâre judecătorească să devină definitivă și irevocabilă înainte de începerea procedurilor de reproducere umană asistată medical. Și aceasta, pentru că actul de confirmare a sarcinii marchează reușita reproducerii umane asistate medical, "or această procedură nu trebuie pornită decât după ce hotărârea judecătorească a rămas definitivă și irevocabilă, deoarece numai din acel moment se constata că sunt îndeplinite condițiile cerute de lege pentru începerea procedurii de reproducere". Neclaritățile dispozițiilor menționate pot avea consecințe negative asupra statutului juridic al viitorului copil, încălcându-se astfel dispozițiile prevederilor art.49 din Constituția României.

2. Critica referitoare la încălcarea prevederilor art.26, art.21 și art.126 din Constituție este nefondată, deoarece dispozițiile art.12 din legea criticată "nu se referă la valabilitatea consimțământului părților dat la începerea procedurilor de reproducere, în sens larg, ci la o capacitate specifică acestui caz".

3. Nu a fost corect evaluat nici gradul de pericol social al unor fapte dintre cele prevăzute în art.14 din legea criticată pentru neconstituționalitate, cum ar fi: producerea abuzivă de embrioni, donarea ilicită de embrioni, traficul de gârneți, prelevarea de gârneți fără consimțământ, amestecul de gârneți etc. Aceste fapte pot constitui fie modalități de săvârșire a unor infracțiuni ca divulgarea secretului profesional, abuzul în serviciu ori vătămarea corporală, fie infracțiuni distincte, cum ar fi crearea ilegală de embrioni umani și donarea. Or, "sanționarea derizorie a unor asemenea fapte grave poate constitui o încălcare a prevederilor art.22 și art.26 din Constituție".

4. Legea reglementează serviciile de sănătate a reproducerii umane numai din punct de vedere financiar. Guvernul apreciază ca pe o lacună a legii nereglementarea modalităților de înființare și desfășurare a activității unităților medicale care asigură reproducerea umană, ca și a activității acestora.

Președintele Camerei Deputaților și cel al Senatului nu au comunicat punctele lor de vedere.

CURTEA,

examinând sesizarea de neconstituționalitate, punctul de vedere al Guvernului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, dispozițiile criticate din Legea privind sănătatea reproducerii și reproducerea umană asistată medical, raportate la prevederile Constituției, precum și dispozițiile din Legea nr.47/1992, reține următoarele:

Curtea a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art.146 lit.a) din Constituția României, precum și ale art.15 și art.18 din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, să se pronunțe asupra constituționalității prevederilor de lege atacate.

Curtea constată că obiectul sesizării de neconstituționalitate formulate de Președintele României îl constituie o serie de dispoziții din Legea privind sănătatea reproducerii și reproducerea umană asistată medical, așa cum a fost modificată ca urmare a cererii de reexaminare din data de 14 octombrie 2004, considerate ca fiind neconstituționale.

1. Cu privire la critica prevederilor **art.22 alin.(2) din lege, considerate în contradicție cu dispozițiile art.49 din Constituție**

Curtea constată că această critică este întemeiată. Potrivit reglementării din alin.(1) al art.22, începerea procedurilor de reproducere umană asistată medical este condiționată de prealabila sesizare a instanței de judecată, în vederea pronunțării unei hotărâri prin care se constată îndeplinirea condițiilor legale obligatorii pentru antamarea unor asemenea proceduri; alin.(2) al aceluiași articol prevede că respectiva hotărâre trebuie să devină definitivă și irevocabilă din momentul confirmării sarcinii, în temeiul său întocmindu-se certificatul de naștere al copilului conceput prin reproducere umană asistată medical. În mod corect se reține, în cuprinsul sesizării, cu referire la acest al doilea alineat, că prin modul în care reglementează derularea procedurii judiciare în materie creează posibilitatea ca instanța să constate că nu sunt îndeplinite condițiile legale pentru antamarea procedurii, într-un moment

în care existența sarcinii este confirmată, ceea ce lipsește practic de eficiență o asemenea constatare, în ceea ce privește continuarea procedurii, fiind însă de natură să antreneze dificultăți majore în definirea statutului juridic al copilului. Întrucât reglementarea cuprinsă în art.22 alin.(2) din lege creează premisele nașterii unor copii al căror statut juridic este insuficient definit și, deci, incert, Curtea constată că aceasta este contrară prevederilor art.49 alin.(1) din Constituție, potrivit cărora: *"Copiii și tinerii se bucură de un regim special de protecție și de asistență în realizarea drepturilor lor."*

Având în vedere dispozițiile art.18 alin.(1) din Legea nr.47/1992, republicată, potrivit cărora dezbaterile Curții Constituționale au loc *"atât asupra prevederilor menționate în sesizare, cât și asupra celor care, în mod necesar și evident, nu pot fi disociate"*, Curtea consideră că finele de neconstituționalitate evidențiat privește în egală măsură ambele alineate ale art.22 din lege, între care există o strânsă dependență. Astfel, prevederea din alin.(2), la care se referă sesizarea, nu este decât consecința prevederii deficitare din alin.(1) al aceluiași articol, potrivit căreia începerea procedurilor de reproducere umană asistată medical este condiționată numai de sesizarea instanței, ceea ce ar lăsa să se înțeleagă că hotărârea în sine are caracter pur formal, instanța neputând decât să constate îndeplinirea condițiilor, în caz contrar consecințele fiind cele evidențiate în sesizare.

2. Referitor la critica ce vizează prevederile art.12 și cele ale art.27 din lege, considerate în contradicție cu dispozițiile art.21, art.26 și art.126 din Constituție

Examinând aceste prevederi de lege, Curtea constată că ele nu contravin dispozițiilor art.26 alin.(1) din Constituție deoarece ele nu fac decât să dea expresie acestei prevederi constituționale, prin instituirea competenței medicilor de a instrumenta în cadrul unei proceduri prealabile începerii activității propriu-zise de reproducere umană asistată medical. De altfel, cu acest prilej se urmărește informarea cuplului solicitant asupra unor realități de care trebuie să țină seama, în așa fel încât hotărârea lor de a apela la o asemenea modalitate de reproducere să fie luată în deplină cunoștință de cauză.

În ceea ce privește critica referitoare la dreptul discreționar al medicului de a decide asupra cererii cuplului cu privire la utilizarea unei tehnici de reproducere umană asistată medical și, mai ales, asupra caracterului irevocabil al unei atare decizii, Curtea reține că se impune ca această chestiune să fie tranșată nuanțat. Prevederile criticate nu încalcă dispozițiile art.21 și art.26 din Constituție, deoarece o atare decizie, din punct de vedere formal, nu constituie un act de judecată, iar, pe fond, criteriile cu care operează medicul, luând o decizie, nu sunt sinonime cu cele avute în vedere la *"rostirea dreptului"* de către judecător, astfel încât părțile interesate să beneficieze de liber acces la justiție. Mai mult, instituirea controlului judiciar în această materie ar însemna o încălcare a obligației autorităților publice de a respecta și ocroti viața intimă, familială și privată.

Așa fiind, Curtea constată că dispozițiile art.12 și cele ale art.27 din lege sunt neconstituționale în măsura în care nu instituie un organism de specialitate, cu atribuții de control, care să poată fi sesizat de solicitanții a căror cerere a fost respinsă.

3. Referitor la prevederile art.7, art.21 alin.(1) lit.d), art.21 alin.(2) și art.32 din lege, considerate în contradicție cu art.22 alin.(1) din Constituție

a) Curtea Constituțională constată că prevederile alin.(5) al art.7 din legea criticată sunt constituționale, deoarece arată cu suficientă claritate care sunt obiectivele informării, iar alin.(4) al aceluiași articol, cu toată redactarea sa deficitară, indică finalitatea acestei informări, și anume de a asigura premisele unei opțiuni în deplină cunoștință de cauză a femeii care solicită întreruperea de sarcină, exigență în deplin acord cu principiul constituțional al dreptului la viață și la integritate fizică și psihică a persoanei, prevăzut de dispozițiile art.22 din Constituție. În ceea ce privește posibilitatea ca o atare consiliere să se prelungească dincolo de termenul de 14 săptămâni prevăzut de lege pentru întreruperea voluntară a sarcinii, făcând astfel imposibilă efectuarea acesteia, Curtea reține că o astfel de ipoteză nu se poate converti într-un fine de neconstituționalitate a reglementării în raport cu prevederile art.22 din Constituție. Constituționalitatea dispozițiilor cuprinse la art.7 alin.(6) din lege urmează să fie analizată distinct, prin raportare la dispozițiile art.16 alin.(1) din Constituție.

b) Curtea constată că dispozițiile art.21 alin.(1) lit.a), b), d), e) și f) din legea criticată, potrivit cărora înainte de începerea procedurilor de reproducere umană asistată medical se va încheia un contract între mama purtătoare sau mama surrogat și cuplul reproductiv asistat medical, cuprinzând *"clauze referitoare la avortarea sarcinii în lipsa unei indicații medicale, supravegherea medicală a mamei purtătoare sau a mamei surrogat pe toată perioada sarcinii"*, sunt contrare dispozițiilor art.26 alin.(2) din Constituția României, care statuează că

"Persoana fizică are dreptul să dispună de ea însăși, dacă nu încalcă drepturile și libertățile altora, ordinea publică sau bunele moravuri".

Curtea constată că dispozițiile art.5 din legea criticată sunt, de asemenea, neconstituționale, întrucât ele garantează secretul informațiilor ce țin de latura intimă a personalității umane, fiind astfel contrare dispozițiilor art.30 alin.(6) din Legea fundamentală, care consacră *"dreptul la propria imagine"*.

În acest sens, Curtea Constituțională constată că, prin conținutul lor, clauzele prevăzute de textul de lege analizat contravin ordinii morale, altfel spus, bunelor moravuri, în care viața și sănătatea persoanei, precum și a copilului conceput, dar încă nenăscut, nu pot constitui obiectul unei tranzacții, obligația constituțională a tuturor subiecților de drept fiind aceea de a ocroti aceste valori.

c) De asemenea, este neîntemeiată și susținerea potrivit căreia modul în care este formulat art.21 alin.(2) din lege ar releva neconstituționalitatea reglementării acolo cuprinse în raport cu același text constituțional de referință, termenul de consiliere folosit de legiuitor nefiind apt, prin definiție, să impună o anumită conduită conformă, mama - subiect al consilierii - păstrându-și libertatea de opțiune, dar în condițiile unei conștientizări a riscurilor pe care și le asumă, prin refuzul unei întreruperi terapeutice a sarcinii.

d) Curtea constată că este întemeiată critica de neconstituționalitate a dispozițiilor art.32 alin.(2) și (3) din lege. Aceste dispoziții prevăd că manipulările genetice pe embrioni și comerțul cu embrioni constituie infracțiuni care se pedepsesc cu amendă penală, spre deosebire de noul Cod penal care sancționează aceste fapte cu pedepse privative de libertate.

Totodată, legea dezincriminează fapte cum sunt: prelevarea de gârneți fără consimțământ, violarea confidențialității datelor privind donările, nedepistarea bolilor transmisibile sau infecțioase, producerea abuzivă de embrioni, traficul de gârneți și efectuarea de proceduri de inseminare fără consimțământ ori fără autorizațiile cerute de lege. Chiar dacă aceste fapte nu sunt incriminate explicit în prezent, ele constituie modalități de săvârșire a unor infracțiuni precum divulgarea secretului profesional, abuzul în serviciu ori vătămarea corporală. În opinia autorului sesizării, "sancționarea derizorie a unor asemenea fapte grave constituie o încălcare a prevederilor art.22 și art.26 din Constituție, deoarece nu mai apără corespunzător valorile protejate de Legea fundamentală".

Dispozițiile art.32 alin.(2) și (3) din legea criticată au următorul cuprins: *"(2) Faptele prevăzute la art.14, cu excepția lit.d) și f), constituie contravenții și se sancționează cu amendă cuprinsă între 100.000.000 lei și 300.000.000 lei. Manipulările genetice pe embrion și comerțul cu embrioni constituie infracțiune și se pedepsesc cu amendă penală cuprinsă între 100.000.000 lei și 300.000.000 lei.*

(3) Dacă fapta prevăzută la alin.(2) privind comerțul cu embrioni este săvârșită de personalul medical, amenda penală este cuprinsă între 200.000.000 lei și 400.000.000 lei."

Curtea Constituțională constată că legiuitorul a adoptat Codul penal prin Legea nr.301/2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.575 din 29 iunie 2004, iar la *"Capitolul IV - Crime și delictе privind manipularea genetică" sunt incriminate următoarele fapte:*

- *crearea ilegală de embrioni umani și donarea - art.195: "(1) Crearea de embrioni umani în alte scopuri decât procreația se pedepsește cu închisoare strictă de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi.*

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează și crearea, prin donare, a unei ființe umane genetic identice unei alte ființe umane, vii sau moarte.";

- *sancționarea tentativei - art.196: "Tentativa la delictеle prevăzute la art.195 se pedepsește.";*

- *sancționarea persoanei juridice - art.197: "Persoana juridică se sancționează pentru infracțiunile prevăzute în prezentul capitol."*

Curtea constată că dispozițiile criticate nu se încadrează în politica penală a Parlamentului avută în vedere la elaborarea Codului penal, deoarece faptele prevăzute la art.14, cu excepția lit.d) și f), sunt dezincriminate, fiind considerate contravenții care se sancționează cu amendă. Dispozițiile art.14 din legea criticată au următorul cuprins: *"În domeniul reproducerii umane asistate medical sunt interzise următoarele activități:*

a) producerea abuzivă de embrioni;

b) lipsa de consimțământ în orice etapă a procedurii, precum și lipsa autorizațiilor necesare;

c) intermedierea înțelegerilor pentru maternitatea de substituție;

d) manipulările genetice pe embrioni;
e) inseminarea post-mortem;
f) comerțul cu embrioni;
g) donarea ilicită de embrioni; h) traficul de gârneți;
i) prelevarea de gârneți fără consimțământ;
j) amestecul de gârneți;
k) violarea confidențialității datelor privind donările;
l) nedepistarea eventualelor boli transmisibile sau infecțioase;
m) avortul selectiv al embrionilor de un anumit sex, prevăzut în reglementările internaționale de bioetică."

Curtea constată că faptele prevăzute, de exemplu, la art.14 lit.a) și e) din legea criticată constituie modalități de săvârșire a infracțiunilor citate din Codul penal și, prin urmare, se impune ca legiuitorul să califice în mod obiectiv faptele socialmente periculoase ca fapte penale și prin menținerea coerenței sancțiunilor penale în cadrul scării pedepselor. Prin urmare dispozițiile art.32 din lege sunt neconstituționale în măsura în care acestea dezincriminează anumite fapte care, chiar dacă, de lege lata, nu sunt incriminate ca infracțiuni de sine stătătoare, constituie modalități materiale concrete de săvârșire a altor infracțiuni incriminate ca atare, în prezent. Așa fiind, textul menționat contravine prevederilor art.22 privind *dreptul la viață și la integritate fizică și psihică* și celor ale art.26 din Constituție, referitoare la *viața intimă, familială și privată*. În plus, Curtea reține că legiferarea creării de ființe umane pe cale asistată medical și prin recurgerea, în parte, la remedii ce nu țin de firescul evoluției umane trebuie să țină seama nu numai de ocrotirea valorilor menționate, ci și de cea consacrată de dispozițiile art.1 alin.(3) din Constituție, potrivit căreia "*România este stat de drept [...] în care demnitatea omului[...] reprezintă valori supreme [...]*".

De asemenea, dispozițiile art.32 nu se corelează nici cu cele ale art.19 alin.(5) din lege, care stabilesc că donatorul de gârneți răspunde penal în cazul în care disimulează existența unei boli sau afecțiuni ce riscă să compromită integritatea, sănătatea sau viața viitorului copil, însă nu incriminează fapta penală menționată.

4. Cu referire la critica privind încălcarea dispozițiilor art.26, art.29 și art.33 din Constituție, prin nereglementarea confidențialității sau a neconfidențialității unor caracteristici ale părinților naturali ai copilului

Critica nu poate fi reținută întrucât are în vedere o omisiune a legiuitorului, pe care Curtea nu o poate complini pe calea controlului de constituționalitate, fiind deci inadmisibilă. Independent de aceasta, se impune remarcat că, prin obiectul ei declarat, o asemenea critică nu se referă la lege, în ansamblu, ci, în mod necesar, la anumite dispoziții ale acesteia, care se impun a fi identificate. În absența indicării textelor legale considerate a fi neconstituționale, sesizarea este, și sub acest aspect, inadmisibilă.

5. În ceea ce privește critica referitoare la încălcarea dispozițiilor art.16 din Constituție, argumentată prin instituirea unei "discriminări nepermise între indivizi și cupluri cu privire la dreptul de a beneficia de asistența medicală în ceea ce privește reproducerea, precum și prin existența unor norme contradictorii și inexacte care împiedică egalitatea cetățenilor în fața legii"

Cu referire la primul aspect, Curtea constată că prin condiționarea dreptului unei persoane de a recurge la reproducerea umană asistată medical, de apartenență la un cuplu, se încalcă principiul egalității în fața legii și a autorităților publice.

Caracterul discriminatoriu al reglementării este cu atât mai evident cu cât satisfacerea unei asemenea exigențe de care, în viziunea legiuitorului, depinde însăși existența dreptului nu dă expresie manifestării unilaterale de voință a persoanei interesate în reproducere, ci implică și un act de voință convergent din partea unui potențial partener de sex opus. Doar pe calea acordului de voință dintre parteneri se realizează cuplul. Or, așa fiind, recunoașterea calității de titular al dreptului de a beneficia de reproducere asistată medical exclusiv cuplului contravine prevederilor art.16 alin.(1) din Constituție.

Pe cale de consecință, în măsura în care fac referire la cuplu ca entitate juridică având drept la reproducere umană asistată medical, sunt neconstituționale următoarele dispoziții ale legii criticate, și anume: art.3 lit.n), o) și r), art.7 alin.(6), art.10, art.12 alin.(1), (2), (3) și (4), art.13 alin.(1), art.15 alin.(2) lit.d), art.17 lit.a), b), c) și d), art.21 alin.(1) lit.a), b), d), e) și f), art.22 alin.(1), art.23 alin.(1) și (2), art.24 alin.(1), art.25 alin.(1), art.26 alin.(2), (3) și (4), art.28 lit.a), art.29 și art.30 alin.(2).

Curtea constată că dispozițiile art.2 din legea criticată, care stabilesc activitățile Ministerului Sănătății în domeniul sănătății reproducerii umane, cum ar fi planificarea

familială, sunt neconstituționale, întrucât reglementarea acestui domeniu este de competența Parlamentului, care, potrivit art.61 alin.(1) din Constituție, este "*unica autoritate legiuitoare a țării*". De asemenea, și dispozițiile cuprinse la art.35 și art.36 alin.(2) din aceeași lege sunt neconstituționale, întrucât domeniile date în competența de reglementare a Ministerului Sănătății țin de competența legiuitorului.

Curtea reține că, așa cum rezultă din sesizare și din examinarea legii criticate, aceasta conține dispoziții contradictorii și inexacte care nu răspund cerințelor de tehnică legislativă impuse prin dispozițiile art.7 alin.(4) din Legea nr.24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată, care au următorul cuprins: "*Textul legislativ trebuie să fie formulat clar, fluent și inteligibil, fără dificultăți sintactice și pasaje obscure sau echivoce.*" Cenzurarea deficiențelor de tehnică legislativă este de competența Parlamentului, care va putea reexamina dispozițiile declarate neconstituționale ținând seama de cerințele legii menționate. Aceasta ar implica în mod necesar și adoptarea unor corective pe planul reglementării, ceea ce, însă, excedează competenței constituționale a Curții, care nu are calitatea de legiuitor pozitiv.

Având în vedere considerentele expuse în prezenta decizie, dispozițiile art.16, art.21, art.22, art.26, art.29, art.33, art.49 alin.(1), art.61 alin.(1), art.126, art.146 lit.a) și ale art.147 alin.(2) din Constituție, precum și prevederile art.11 alin.(1) lit.A.a), art.15 și ale art.18 din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, republicată,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

1. Constată că prevederile art.2, art.3 lit.n), o) și r), art.5, art.7 alin.(6), art.10, art.12 alin.(1), (2), (3) și (4), art.13 alin.(1), art.15 alin.(2) lit.d), art.17 lit.a), b), c) și d), art.21 alin.(1) lit.a), b), d), e) și f), art.22, art.23 alin.(1) și (2), art.24 alin.(1), art.25 alin.(1), art.26 alin.(2), (3) și (4), art.28 lit.a), art.29, art.30 alin.(2), art.32, art.35 și art.36 alin.(2) din Legea privind sănătatea reproducerii și reproducerea umană asistată medical sunt neconstituționale.

2. Constată că prevederile art.12 și art.27 din legea menționată sunt neconstituționale în măsura în care nu prevăd un organism de specialitate, cu atribuții de control, care să poată fi sesizat de solicitanții a căror cerere a fost respinsă.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică Președintelui României, președintelui Camerei Deputaților, președintelui Senatului, primului-ministru și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Dezbaterea a avut loc la data de 18 iulie 2005 și la aceasta au participat: Ioan Vida, președinte, Nicolae Cochinescu, Constantin Doldur, Acsinte Gaspar, Kozsokár Gábor, Petre Ninosu și Ion Predescu, judecători.